

SZŐLŐ-LEVÉL

A TOKAJI BORVIDÉK SZŐLÉSZETI ÉS BORÁSZATI
KUTATÓINTÉZET ELEKTRONIKUS FOLYÓIRATÁNAK
JÚNIUS HAVI SZÁMA

*A LÉGNEDVESSÉG ALAKULÁSA
ORSZÁGOSAN ÉS A SZŐLŐÁLLOMÁNYOKBAN*

*AMIRŐL EGY LÖSZ ERÓZIÓS ÁROK
TANÚSKODIK*

*A TOKAJI-BORVIDÉK
MÁJUSI IDŐJÁRÁSA*

*RÉGI TOKAJI BOROSCÍMKÉK
A KORABELI BORKÉSZÍTÉSI SZOKÁSOKRÓL*

EZ TÖRTÉNT MÁJUSBAN

Bihari Zoltán

Amájus az idén esőt is hozott, ami tényleg aranyat ért, mert nagyon ki volt már száradva a föld. A szőlő egyébként szépen fejlődik, komolyabb betegség még nem jelentkezett. Intézetünk átalakulásával kapcsolatban semmilyen előrelépés nem történt, egyelőre aláírásokra várunk. Lezajlott a Tokaji Borvidék hagyományos borversenye. A 136 nevezett bor közül 14 kapott aranyérmet, 72 ezüst és 14 bronz érmet lett. Intézetünk 2013-as száraz furmintja ezüst érmet szerzett.

Általában is beindult a nagyüzem a borvidéki településeken, hiszen május közepétől már nagyon sok rendezvény volt, mely többek között a borbarátokat hivatott a borvidékre vonzani. Ilyen volt a Tállyai Borbár, a Nemzeti Bor Maraton Tokaj-hegyaljai szakasza, Töltött Káposzta Fesztivál Rátán, Szántói Ivó Napok Abaújszántón, Szent Orbán Nap a Borvidéken programsorozat, Botkői Csata Emléknep Sárospatakon, Gigerli Tokaji termelői Találkozó Erdőbényén, és még a többi. Nagyon dicséretes, hogy egyre aktívabbak a programszervezők, és már apró jeleket látni annak is, hogy egymás programjait is ajánlják a rendezők. A cél persze az lenne, hogy a „Tokaj-hegyaljai programok” keresőszót beírva, egységes listán jöjjön elő a borvidéki programkínálat, mint arra vannak már jelek, pl. <http://tokajwineregion.com/>, vagy a <http://www.tokaj-turizmus.hu/events.php>, de még nem az igazi.

Június elején újabb fontos rendezvény lesz, a Tokaji Borfesztivál, melyre intézetünk is készül egy kóstoltató pavilonnal. Kíváncsian várjuk a visszajelzéseket, ugyanis ilyen

típusú borkóstoltatáson még nem vettünk részt.

Intézetünkben a szőlészeti kutatások egyre több időt igényelnek, ahogyan a szőlőtőkék is egyre zöldebbek. Különösen sok figyelmet szentelünk az idén az amerikai szőlőkabócának és a fás betegségeket okozó gombáknak. Munkánkban több „önkéntes” is segít majd, hiszen hazai és külföldi egyetemisták is töltik majd a gyakorlatukat nálunk. Május elején egy lengyel egyetemista fiatalember érkezett hozzánk 3 hónapos gyakorlatra.

Újabb beszámolót tartott a Tokaj Kereskedőház által felkért Claessens International nevű marketing cég a Tokaji bor marketingjéről. Konkrét javaslatok is elhangzottak, melyek közül a portfólió tisztítás -értsd: több bortípus megszüntetése- is szerepelt. A javaslatokat az elkövetkező hónapokban fogják a borvidéki szereplők megvitatni, és a Hegyközségi Tanács javaslatot készít, amelyet ha a hegyközségek elfogadnak, akkor a termékleírásban újabb komoly változások várhatóak. A cég úgy látja, hogy a külföldi siker érdekében az aszú borok mellett a száraz furmintokra kell a hangsúlyt fektetni.

A nyári munkák és a szabadságolások az előző évekhez hasonlóan egyre nagyobb elfoglaltságot jelentenek, így a mostani Szőlő-levél a nyarat megelőzően az utolsó. Majd szeptemberben jelentetjük meg a következőt, a nyár eseményeivel, újdonságaival.

Mindenkinek kellemes nyarat kívánunk, a szőlőnek pedig jó időt, egészséges fejlődést!

A LÉGNEDVESSÉG ALAKULÁSA ORSZÁGOSAN ÉS A SZŐLŐÁLLOMÁNYOKBAN

Hunkár Márta

Pannon Egyetem Georgikon Kar

Vincze Enikő

Országos Meteorológiai Szolgálat

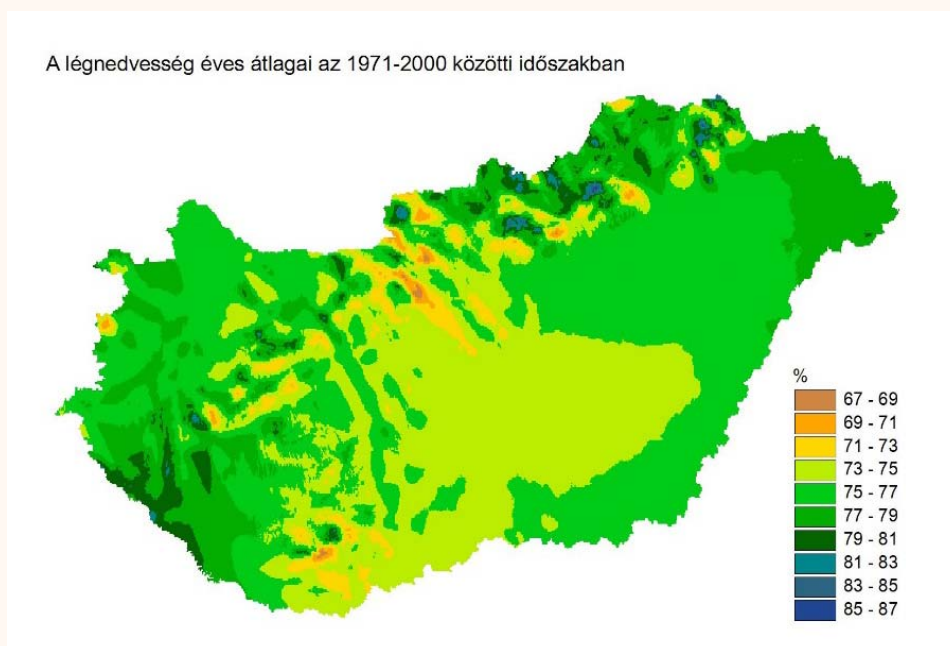
A Magyarország éghajlatát leíró, klimatológiával foglalkozó könyvekben meglehetősen szűkszávan érintik a levegő nedvességtartamának jellemzését. Péczely (1979) mindössze egy oldalnyi terjedelemben a havi átlagok számszerű értékeit közli néhány megfigyelő helyre, és országos eloszlást csupán a júliusi átlagok vonatkozásában közöl. A Szász és Tőkei (1997) szerkesztette „Meteorológia mezőgazdáknak, kertészeknek, erdészeknek” tankönyv mintegy 700 oldalából a relatív páratartalommal mindössze két oldal foglalkozik és megállapításai az általános jellemzésre szorítkoznak. Az Országos Meteorológia Szolgálat által megjelentetett „Magyarország éghajlati atlasza” (Mersich et al, 2001) a relatív nedvesség országos eloszlását az évszakok középső hónapjaira mutatja be, az évi menetről néhány állomás adatait közli grafikusán. Arra vonatkozóan, hogy milyen szélsőségek léphetnek fel a relatív páratartalomban a szakirodalomban nem kaptunk választ.

A levegő páratartalmának különös jelentőségét adja, hogy alapvető fontosságú abiotikus tényező a gombák számára. A szőlőtermesztőknek évről évre

meg kell küzdeniük a különféle gombabetegségekkel. A jelen dolgozatban bemutatásra kerülő elemzést az a tapasztalat motiválta, hogy 2014-ben Keszthelyen, főként a nyári hónapokban, oly mértékben és olyan ütemben szaporodtak el a penészgombák, hogy már az épületek belső tereiben sem lehetett szellőztetéssel, tisztogatással úrrá lenni rajtuk. A gombák számára kedvező magas relatív páratartalom 2014-ben a szőlőtermesztésben is gondot okozott. Felütötte fejét valamennyi gombabetegség: a lisztharmat, a peronoszpóra, a szürkepenész és a fekete rothadás. A szőlősgazdák arra panaszkodtak, hogy a gyakori permetezés ellenére a szőlő valamennyi gombabetegsége jelentős fertőzést okozott az állományokban.

A relatív páratartalom területi eloszlása

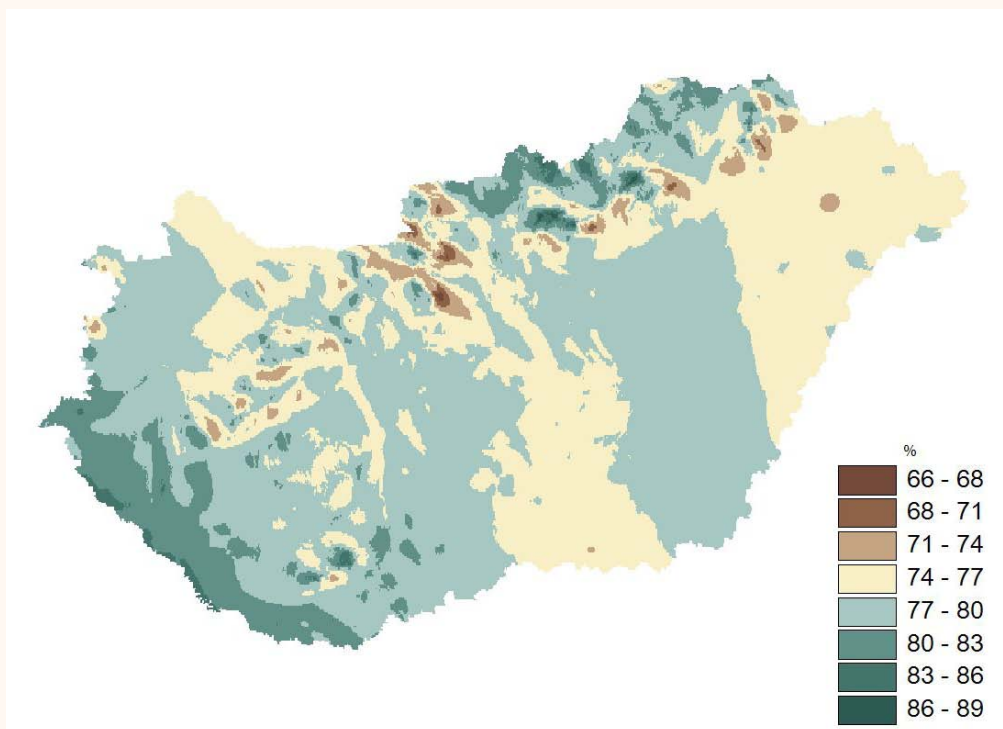
Klimatológiai elemzéseinket az 1971-2000 év megfigyelési adatai alapján végeztük, az Országos Meteorológiai Szolgálat adatbázisát felhasználva. A 2014. évre vonatkozó megállapításokat ehhez az időszakhoz viszonyítjuk. Az 1. ábra bemutatja az éves átlagos relatív nedvesség országos eloszlását a 30 éves átlagok alapján.

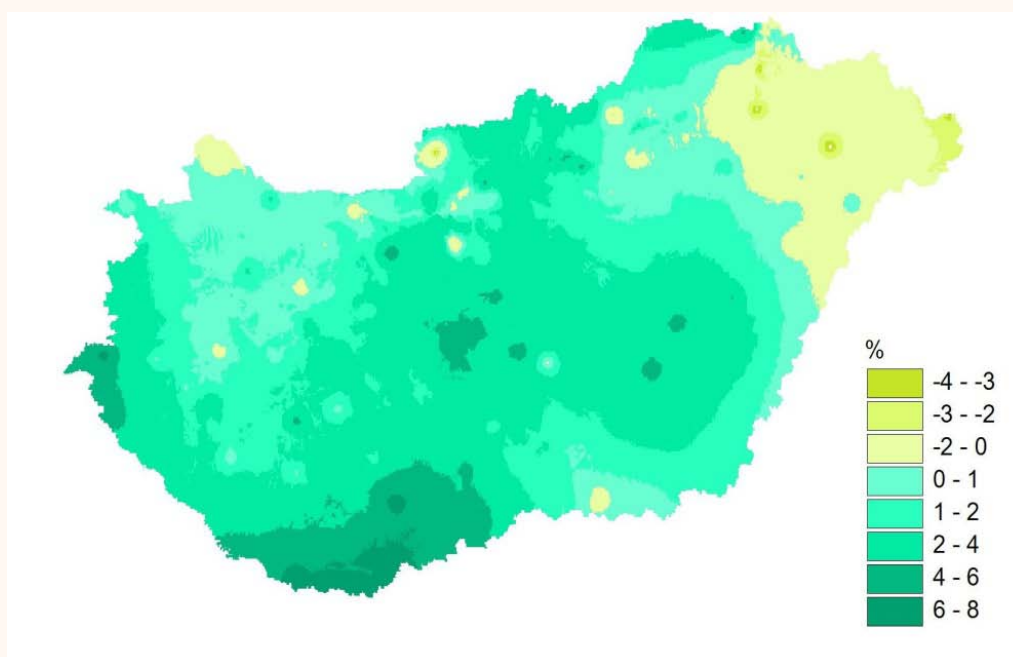
1. ábra A relatív páratartalom sokévi (1971-2000) átlagának területi megoszlása

A 2014-es évi átlagok országos eloszlását a 2.ábra mutatja. Előállítottuk a két térkép különbsé-

gét is, hogy érzékelti lehessen a sokévi átlagtól való eltérések területi megoszlását (3.ábra).

2.ábra. A relatív páratartalom 2014 évi átlagának területi megoszlása

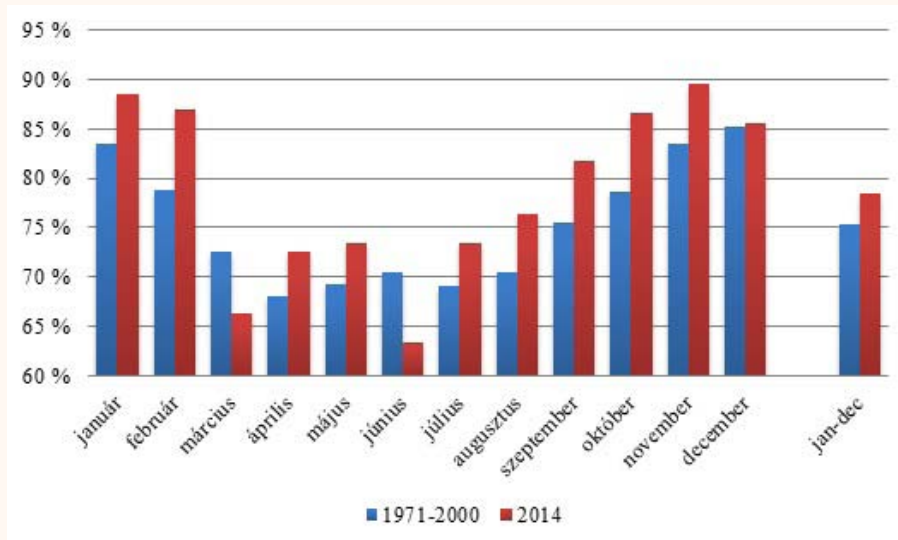

3.ábra Az évi átlagos relatív páratartalom anomáliái 2014-ben

Az anomália térképről látható, hogy jelentősebb pozitív anomália az ország nyugati és déli részén volt tapasztalható, ahol a klimatológiai átlag is magasabb, mint az ország középső és észak-keleti területein. Az ország észak-keleti részén azonban negatív volt az anomália.

Időbeli megoszlás

A relatív páratartalom országos átlagának évi menetét jellemezhetjük a havi átlagértékek bemutatásával. A 4.ábrán a 30 éves klimatológiai átlag mellett feltüntettük a 2014. évre vonatkozó adatokat is.

4.ábra A relatív nedvesség országos átlagai havi bontásban 2014-ben és az 1971-2000-es években

Látható, hogy március és június hónapok kivételével a többi hónapban rendre meghaladta a relatív nedvesség a klíma normált. Kérdésünkre, hogy tudniillik mennyire tekinthető ez a helyzet szélsőségesnek a 4.ábra még nem ad választ. Elő-

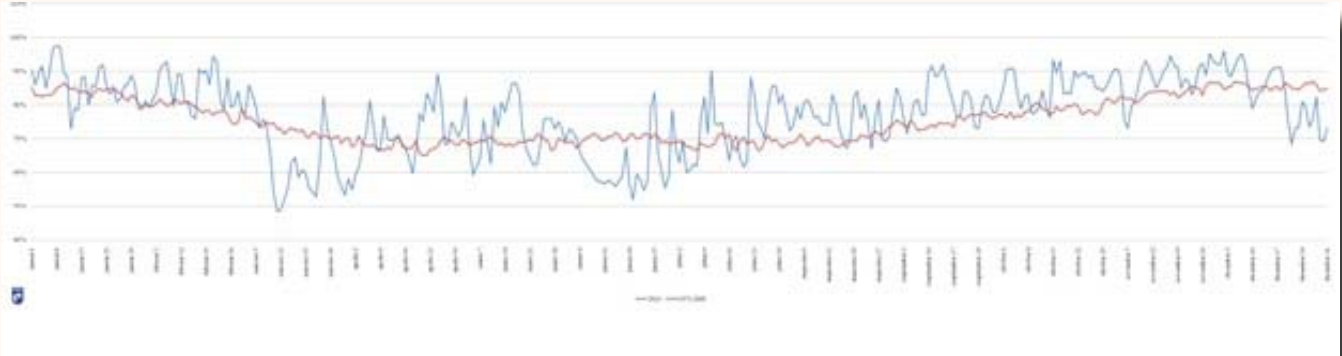
állítottuk a 30 év adatai alapján a havi országos átlagok hisztogramjából az alsó és a felső decilis értékeket. Az 5.ábra ezek alakulását mutatja, valamint azt is láthatjuk, hogy a 2014 év megfelelő értékei hol helyezkednek ehhez a sávhoz képest.

5.ábra A relatív páratartalom országos havi átlagainak alsó és felső decilisei az 1971-2000 időszakból valamint a 2014 év.

Március és június az alsó decilis határán van, a többi hónap viszont a felső decilist közelíti, sőt februárban, októberben és novemberben meg is haladja azt. Vagyis a 2014 évre jellemző magas nedves-

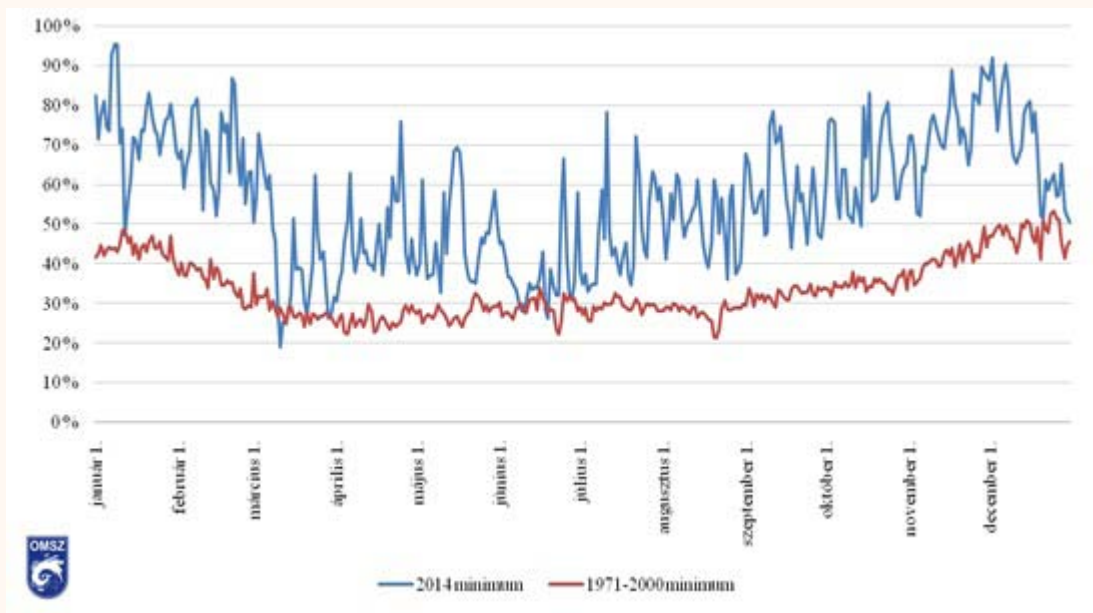
ségtartalom értékek előfordulási valószínűsége nem több 10%-nál. Finomítva az időbeli felbontást, napi adatokból is előállítottuk az éves menetet (6.ábra).

6.ábra A relatív páratartalom napi országos átlagok klíma átlagai (1971-2000) és a 2014. évi átlagok.

2014-ben a márciusban és júniusban fellépő hosszabb száraz periódusok kivételével szinte minden napra jellemző volt, az átlag feletti légnedvesség. A relatív páratartalom napi menete adott nedvességtartalom mellett a hőmérséklet menetének tükörképe, és az éjszakai, kora reggeli órákra a ma-

gas telítettség a jellemző, a száraz-nedves időszakok jellemzésére alkalmasabb lehet a relatív nedvesség napi minimum értékeinek vizsgálata. Erre a mutatóra vonatkozóan is előállítottuk a klíma normált, összehasonlítva azt a 2014. év adataival (7.ábra).

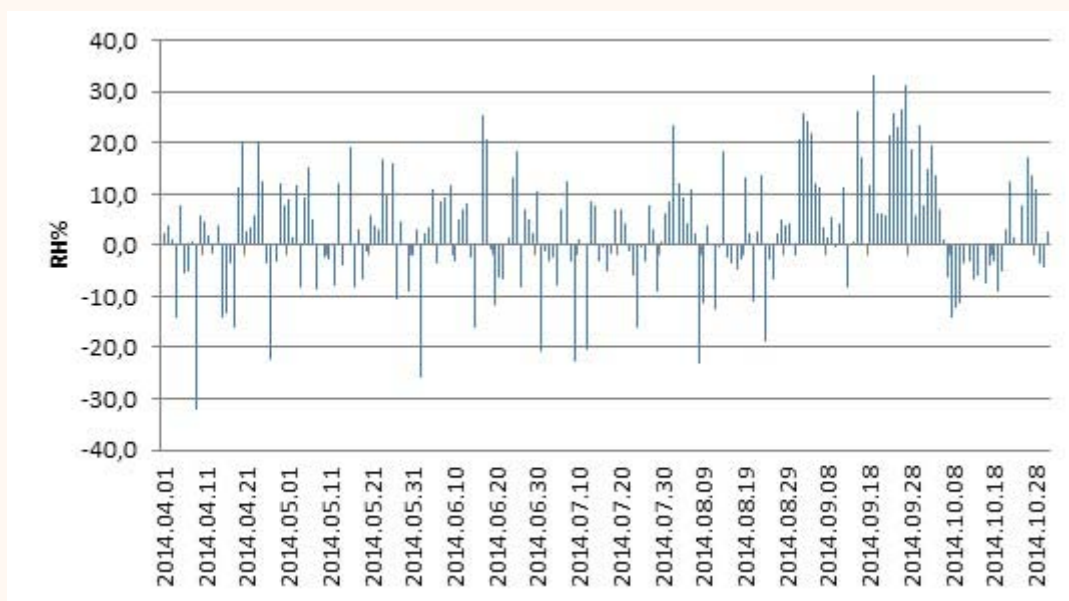
7.ábra A relatív nedvesség napi minimum értékeinek országos átlagai 2014-ben és a sokéves minimum átlagok.

A napi minimumokra még inkább jellemző, hogy a sokévi átlag fölött vannak, 2014-ben a 365 napból 361 napon. Megállapíthatjuk tehát, hogy az országos átlagos adatok alapján a 2014-es év a relatív páratartalom szempontjából szélsőségesnek volt tekinthető, különösen a Dunántúl nyugati és déli területein.

Relatív páratartalom a szőlőállományban

Kíváncsiak voltunk, hogy 2014-ben az ország nagy részét jellemző átlagosnál magasabb relatív páratartalom hogyan mutatkozik meg a szőlőállomány mikroklimájában. Két, egymástól távol eső szőlőállományt hasonlítottunk össze a 2014. év tenyészidőszakát –április-október- tekintve. Az egyik állomány az ország délnyugati részén a

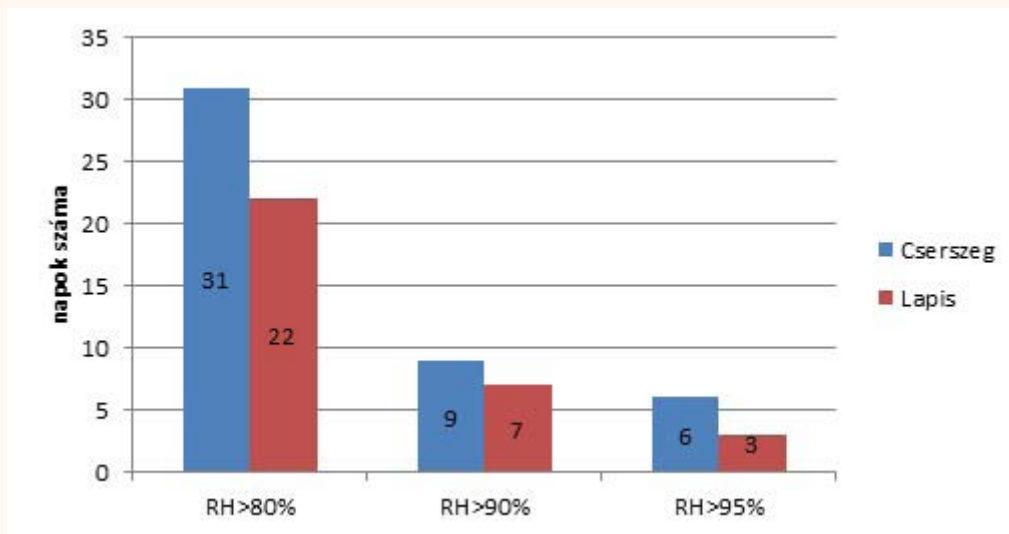
Pannon Egyetem Georgikon Kar Csereszegtoma-jon lévő szőlőskertje, a másik az ország észak-keleti táján a bodrogkeresztúri Lapis-dűlőben lévő állomány volt. Az előbbiben a mikro meteorológiai adatok egy METOS automata meteorológiai állomásról származnak, míg utóbbinál BOREAS automata mérőállomás végzi a folyamatos megfigyeléseket. Összehasonlítva a két termőhely légnedvesség adatait, a napi átlagok vonatkozásában április-augusztus időszakban nem mutatkozott szignifikáns különbség ($P=0,46$), míg a szeptember-október időszakot tekintve a cseresze-gi állományban szignifikánsan magasabb volt a páratartalom ($P=1,78 \cdot 10^{-7}$). A 8.ábra az egyes napokon fellépő különbséget mutatja a csereszegtomaji és a bodrogkeresztúri Lapis mérőhelyek között.

8.ábra A napi átlagos relatív nedvesség különbségei Csereszegtomaj vs. Lapis dűlő

Elemézve a relatív nedvesség napi minimum értékeit a két termőhelyen, ennek átlagos értéke mindkét helyen az április-október időszakban 59% volt. A megoszlásban

azonban már számottevő eltérés mutatkozott. A 9.ábrán azoknak a napoknak a számát mutatjuk be, amikor a relatív nedvesség napi minimum értéke meghaladta a 80%-t, 90%-t illetve 95%-t.

9.ábra A magas páratartalmú napok száma a relatív nedvesség napi minimumai alapján

A gomba kártétel szempontjából kritikusnak tekinthető nagyon magas páratartalmú napok számát illetően a dunántúli Cserszeg-tomaj erőteljesebb hatásnak volt kitéve, mint a tokaji termőterületre jellemző Lapis dűlő.

Összegzés

A relatív páratartalom adatainak országos szintű elemzése csakisúgy, mint a szőlőállományok mikroklimájára jellemző adatok elemzése igazolta azt a feltevésünket, hogy a 2014-es év amellet, hogy meleg volt, rendkívül páradúsnak is bizonyult. Mindazonáltal az ország észak-keleti területei szerencsésebbnek bizonyultak a dunántúliaknál, főleg a tenyészidőszak vége felé, szeptember-október időszakban, amikor is ebben a térségben szárazabb időjárás uralkodott. Erre az őszi időszakra azonban már itt is olyan gombafertőzés (kezdetben lisztharmat, majd ecetes rothadás) lépett fel, mely a termés súlyos veszteségét okozta.

Irodalom

- Mersich I., Práger T., Ambrózy P., Hunkár M., Dunkel Z. (szerk.) 2001. Magyarország éghajlati atlasza. OMSZ, Budapest.
- Péczy Gy. 1977. Éghajlat. Tankönyvkiadó, Budapest.
- Szász G., Tőkei L. (szerk.) 1997. Meteorológia mezőgazdáknak, kertészeknek, erdészeknek. Mezőgazda Kiadó, Budapest.

AMIRŐL EGY LÖSZ ERÓZIÓS ÁROK TANÚSKODIK

Zsigrai György – Balling Péter

A Szőlő-levél márciusi számában egy rövid áttekintést nyújtottunk a talajok vízerózióját kiváltó, illetve befolyásoló tényezőkről, illetve az erózió elleni védekezés lehetőségeiről (Zsigrai 2015). A borvidékünk löszös területein komoly problémát jelentő talajerózió talán legkárosabb megnyilvánulási formájának, az árkos erózióknak a tanulmányozására kínált kiváló lehetőséget a Bodrogkeresztúr határában lévő Szentkereszt dűlőben található, az utóbbi időben jelentősen gyorsuló kifejlődést mutató eróziós árok. Az április 17-i terepi megfigyeléseink tapasztalatait szeretnénk bemutatni.

Az eróziós árok kialakulása, jellemzése

A Szentkereszt dűlőben található eróziós árok kialakulása alapvetően a terület geológiai és domborzati viszonyainak „köszönhető”, azonban az emberi beavatkozás negatív hatásai is tetten érhetők. A tokaji Nagy Kopasz hegy 16 km² területéből mintegy 12 km² lösztakaróval fedett, amelynek vastagsága változó, átlagosan 10-15 m-re tehető (Gyarmati, 1974). A löszlerakódás a felmérések szerint nem folyamatosan történt, abban szakaszosság ismerhető fel, amelyre a fosszilis talajok gyakori szelvénybeni jelenléte is utal (Páll et al. 2012). A geológiai felmérések tanulságai szerint a tokaji lösztakaró legalsó rétege több mint 60 ezer évvel napjaink előtt képződött (Pinczés, 1954), amelyre egy 40-55 ezer éves löszréteg települt. A tokaji löszösszetet egy 25 ezer évnél fiatalabb löszréteg zárja (Páll et al. 2012).

A Szentkereszt dűlő a hegy északi részén található. Feltételezéseink szerint e dűlő egyik nyugati kitettséű, széles U alakzatot formázó lejtőjének mikrovízgyűjtőjén összegyűlt csapadékvizeket a szőlészeti hasznosítást

megelőzően, természetes körülmények között a „völgyaljban” futó időszakos vízfolyás vezethette le a mélyebb terepszintek irányába. A szőlőültetvények telepítése során ugyanakkor ezen időszakos vízfolyás vonalában parcellahatár, és ezzel együtt közlekedőút került kialakításra, a felszíni vizeket elvezető, szilárd burkolattal ellátott csatorna, illetve felsőbb térszintekről érkező víztömegeket felfogó és ezzel az adott lejtőszakaszt tehermentesítő övcsatorna kiépítése azonban elmaradt.

Ugyanakkor a talaj vízbefogadó képességét meghaladó intenzitású csapadékhullás, illetve a hirtelen hóolvadás következtében kialakuló, a talajfelszínen lejtőirányban áramló vizek elmozdulása az eredeti útvonalon valósult meg, az ültetvények telepítését követő időszakban is. A közlekedő út ilyenformán szinte előrajzolta a mélységi erózió nyomvonalát. E kedvezőtlen folyamat eredményeként napjainkban egy fokozatosan mélyülő eróziós árok található az egykori út helyén, aminek felső szakaszán az árok mélysége meghaladja a négy métert, legnagyobb szélessége pedig közel tíz méter (1.kép).

1.kép Az eróziós árok alsó szakasza üreges lösz kimaródással

A területen található építési törmelék arról árulkodik, hogy korábban sikertelen próbálkozások történtek az erózió megfékezésére. Az árok jelenleg gyors ütemben mélyül, szélesedik és a lejtő felső

szakaszai irányába hátrál. Mindezekről a lösztakaró anyagának látványos suvadása, illetve oszlopszerű tömbökben történő leszakadásai árulkodnak (2.kép).

2.kép Az eróziós árok felső, szélesedő, mélyülő és hátráló szakasza suvadással és alagosodásra utaló képződménnyel

Alagosodási folyamatok lejátszódása is feltételezhető az árok feletti területen megfigyelhető felszíni berogyások alapján. A lösz eróziójának e formája meglehetősen alattomos, hiszen a talajfelszínen sokáig semmi sem árulkodik a mélyben zajló eseményekről. A folyamat a lösz anyagába szivárgó, enyhén savas kémhatású csapadékvíz mészlóddó hatásának a következménye. Mint közismert, a hazai löszlerakódások stabilitását elsősorban azok szénsavas mész (kalcium-karbonát) tartalma biztosítja. A kötőanyag kioldódása következtében az üledékes kőzetet alkotó részecskék könnyebben elmozdulnak a talajba szivárgó és annak járataiban áramló csapadékvíz hatására. E folyamat következményeként a lösz a felszín alatt erősen

anyaghiányossá válhat, kisebb-nagyobb löszalagutak alakulhatnak ki, amelyek beomlása felszín-süllyedések, löszárkok képződéséhez vezethet.

A vizsgálati helyszínen az eróziós károk felszámolása már csak költséges beavatkozásokkal lehetséges. Fontos azonban megjegyeznünk, hogy azok elvégzése a további károk megelőzése érdekében mindenképp indokolt. Különösen igaz ez a zajló klímaváltozás jövőbeni hatására vonatkozó előrejelzések tükrében, amelyek a szélsőségesen intenzív csapadékhullással járó időjárási események gyakoriságának megnövekedését prognosztizálják a térségünkben.

A szőlőállomány gyökérzetével kapcsolatos megfigyelések

Az ismertett eróziós kár kialakulása rendkívül sajnálatos, izgalmas lehetőséget biztosított a szőlő gyökérzet talajbani elhelyezkedésének vizsgálatára, ugyanis az eróziós árok egy szőlőültetvény szélső sorait is érintette és a megközelítően 4 m mélységű, függőleges falú talajszelvény nyitott könyvként engedett bepillantást az ültetvény kulcsfontosságú, de alapesetben szemmel nem megfigyelhető régiójába, aminek tapasztalatait az alábbiakban foglaljuk össze.

Mindenekelőtt megállapítható volt, hogy a tőkék gyökérzete 4 m-nél jóval mélyebbre hatolt (3.kép). Sajnos a közvetlen omlásveszély mi-

att nem állt módunkban a tényleges gyökerezési mélység meghatározni. A szakemberek a szőlőt a legmélyebben gyökerező növényfajok között tartják számon. Az irodalmi adatok jellemzően 6 m-es gyökerezési mélységről számolnak be, de 10 m-es mélységről szőlő adat is ismert. Ez a tulajdonság persze nem a véletlen műve, hiszen természetes körülmények között a különböző szőlőfajok egyedeinek helyt kellett állniuk a támasztónövényekkel a fényért, a vízért, illetve a tápanyagokért vívott küzdelemben. A törzsfajlás során csak azok a szőlőfajok maradtak fenn, amelyek az intenzív hajtásnövekedés, illetve a támasztónövényekét meghaladó gyökerezési mélység révén képesek voltak az életműködésükhöz tápanyag elérésére.

3.kép Az eróziós árok aljánál mélyebbre hatoló szőlő gyökér

Különbséget tapasztaltunk azonban az egyes tőkék gyökérrendszerének térbelisége terén. Amíg a tőkék zömének gyökérzete határozottan függőlegesen a talajba hatoló volt (4.kép), addig lényegesen

kisebb számban ugyan, de megfigyelhetők voltak olyan tőkék is, amelyek gyökérzete túlnyomóan a talajfelszín alatt futva, sekélyen helyezkedett el (5.kép).

4.kép Függőlegesen a talajba hatoló gyökérrszettel rendelkező tőke

5.kép Túlnyomóan oldalirányban terjeszkedő talpgyökerekkel rendelkező tőke

A gyökérrendszer térbeli elhelyezkedése terén megfigyelt kontraszt minden bizonynyal a tőkék tápanyag- és vízellátása terén is következményekkel jár. Talán részben az eltérő gyökérstruktúra lehet az oka annak a gyakran megfigyelhető jelenségnek, amikor az egyébként zavartalan növekedést, illetve fejlődést produkáló állományú ültetvények egyes tőkái kifejezett hiánytűnetet mutatnak egy-egy tápelem terén. E feltevés igazolására célirányos vizsgálatokra van szükség.

A megfigyelt alanyok fajtáját nem ismerjük.

Megfigyelhető volt a tavaszi gyökérnövekedés beindulása is (6.kép). Közismert, hogy az új gyökerek kialakulásáig a hajtásnövekedés tápanyagszükségletét az idősebb gyökerekben, illetve a hajtásrendszerben raktározott készletek biztosítják, azt követően azonban már a talajból történő víz- és tápanyag felvétel szerepe válik meghatározóvá.

6.kép Fiatal tavaszi gyökerek

A szőlő gyökérzetének folyamatos megújulásáról tanúskodtak az egykori gyökerek helyén a talajszelvényben kialakuló gyökérjáratok, csator-

nák is (7. kép), amelyek jelentős szerepet játszanak a csapadék mélyebb talajrétegbe történő szivárgásában, illetve az aerob viszonyok fenntartásában.

7. kép Lössfal az egykori gyökerek helyén kialakult gyökérjáratokkal, löszcsigákkal és mészlepedékkel

Összefoglalva megállapítható, hogy az ültetvények kialakításánál és művelésénél fokozottan figyelemmel kell lenni az erózióvesztésre és az erózió elleni védekezés műszaki és termesztéstechnológiai lehetőségeinek kihasználására. Ez különös jelentőséggel bír a Tokaji Borvidék löszös termőhelyein. A mulasztás, illetve a késlekedés előbb-utóbb benyújtja a számlát, ami súlyos eróziós károkból, illetve a szőlőtermesztés fenntarthatóságának csorbulásában ölt testet.

Felhasznált irodalom

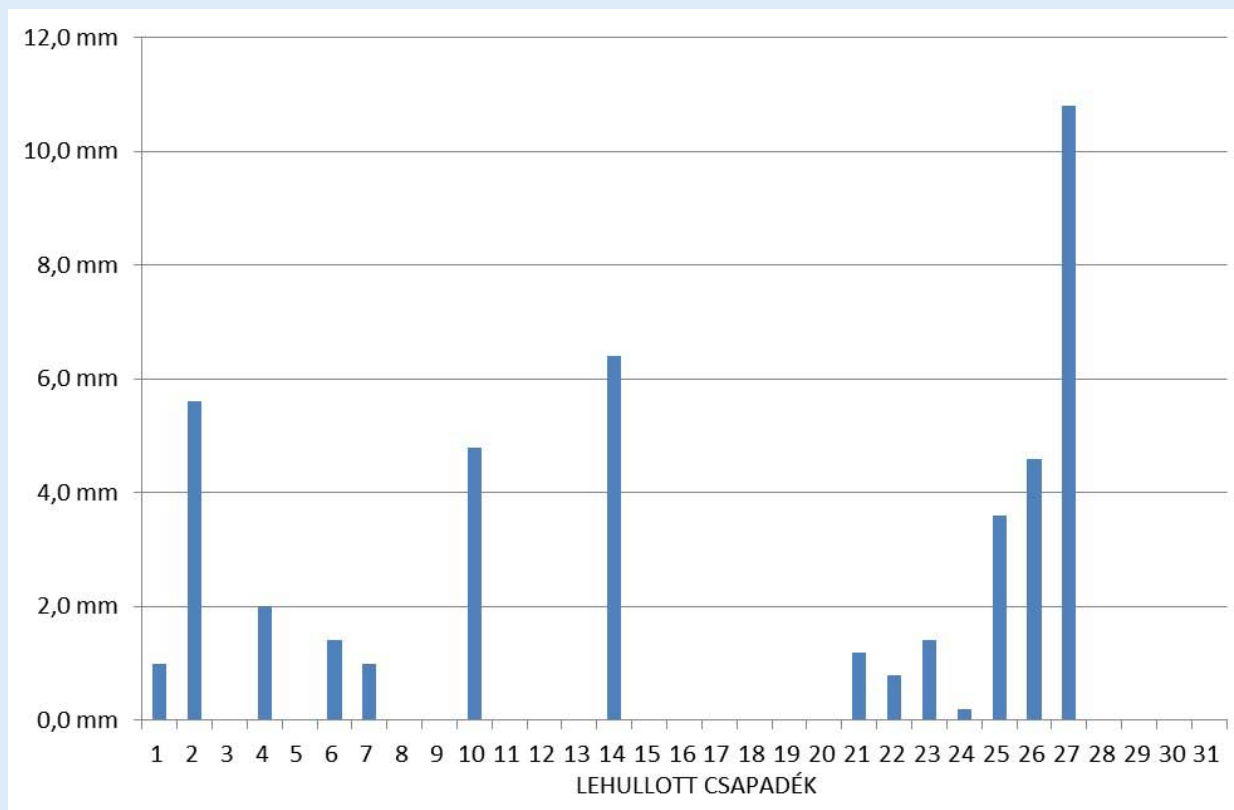
- Gyarmati P. 1974. Tarcál–Tokaj. Magyarázó a Tokaji-hegység földtani térképéhez. 25 000 sorozat. MÁFI Kiadvány, Budapest, 67 pp.
- Páll D., Persaits G., Náfrádi K., Sümegi P. 2012. Középső-Würm végi fosszilis talaj- és lösz réteg átmeneti szintjének komplex paleoökológiai vizsgálata a tokaji Kopasz hegyen. Földtani Közlöny, 142/3: 251-268.
- Pinczés Z. 1954. A tokaji Kopasz-hegy lösztakarója. Földrajzi Értesítő, 3/575-584.
- Zsigrai Gy. 2015. Fókuszban az erózió. Szőlő-levél, 5/3: 2-7.

A TOKAJI-BORVIDÉK MÁJUSI IDŐJÁRÁSA

Pableczki Bence

Május elején a szőlő, fajtától függően, 6-9 leveles állapotban volt. A hónap első felében már láthatóak voltak a virágzatok, a bimbók elkülönülése a hónap közepén megtörtént, ezután azonban a virágzatok fejlődése lelassult.

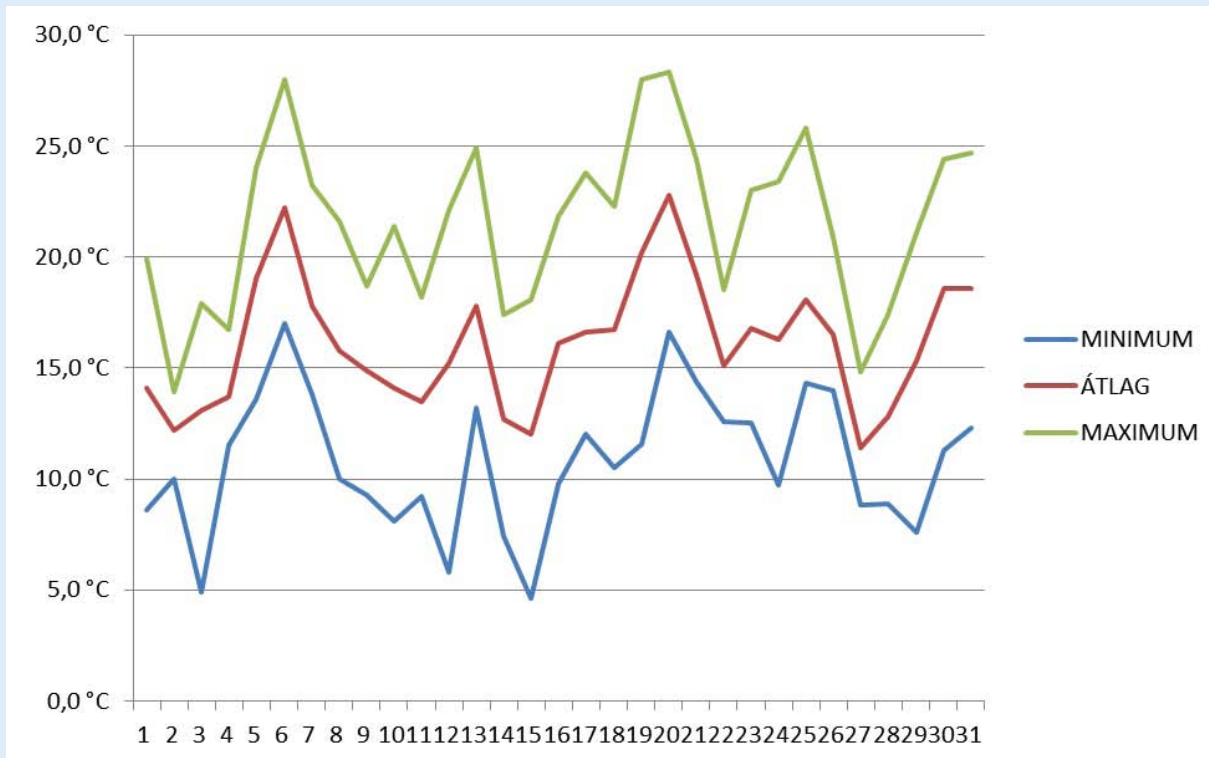
A Bakonyi dűlőben 44,8 mm csapadék hullott. Ez a mennyiség jelentősen meghaladja a tavalyi 9 mm-t. Azonban elmarad a borvidék ötven éves átlagától (53,6 mm). A csapadék közel fele május 21-27 közötti időszakban hullott (1.ábra).

1.ábra Májusi csapadék mennyiségek napi bontásban

Május hónap átlaghőmérséklete 16,1°C volt. Ez megegyezik az ötven éves átlaggal (16,3°C), illetve az előző év májusának átlagával (15,9°C). A leghidegebbet május 15-én mértük, 4,6°C-ot,

a legmelegebbet pedig május 20-án, 28,3°C-ot (2.ábra). 2015-ben a minimum és a maximum közötti érték 23,7°C volt, amely majdnem egy fokkal elmarad a tavalyi májusi értéktől (24,6°C).

2.ábra Májusi hőmérséklet napi bontásban

A 0-50 cm-es talajrétegben a nedvesség a hónap nagy részében 40-50 % között volt. Május második felében, a borvidék délebbi területein, több napra 40 % alá esett a nedvesség tartalom, azonban a hónap utolsó napjaira 40%-ra emelkedett. A talajnedvesség az 50-100 cm-es rétegben az egész hónap során 70-75% volt.

A szőlő fenológiai állapota pontosan ott tart, mint 2013-as évben, és 4 nappal előrébb, mint 2014-es évben. Ez talán némi információ

lehet arra, hogy inkább melyik évjárat eseményi valószínűbbek. Természetesen nagyon elején tartunk a szőlő fejlődésének, a virágzás kezdetén, így óvatosan kell bánni minden becsléssel.

Az adatokat a tarcali kutatóintézet (TSZBK) területén, a Bakonyi dűlőben lévő meteorológiai állomás mérései, a met.hu által szolgáltatott adatok, valamint az intézet 1950-től gyűjtött évi meteorológiai adatai alapján készítettem.

RÉGI TOKAJI BOROSCIMKÉK A KORABELI BORKÉSZÍTÉSI SZOKÁSOKRÓL

Bihari Zoltán

Az utóbbi évtizedekben letisztult, a termékleírással pedig szigorúan rögzítve is lett, hogy Tokajban milyen szőlőfajtából, milyen típusú borokat engedélyezett forgalomba hozni Tokaji néven. A nevezéktan egyértelműen adott. Régebben azonban részben szabadosabban, részben más szabályozás szerint történt a borok névadá-

sa. Nem szeretnék a korábbi évszázadok elnevezéseibe bele menni, mindössze a tokaji boros címkéket átnézve szembeötlő különbségeket gyűjtöttem csokorba, nyilván nem a teljességre törekedve. A tulajdonomban lévő boroscímkék közül az 1850 utáni éveket volt módomban áttekinteni.

Érdemes rögtön az aszúval kezdeni, mint Tokaj emblematisztikus borával. Az 1945-ben megalakult Tokaji Borforgalmi Vállalat (a későbbi Tokaji Borkombinát elődje) az 1940-es években nemes egyszerűséggel csak „ASZÚ” felirattal látta el a címkéit. Nyilván nem a mai értelemben vett minőséget megcélzandó.

Ez persze korábban, akár másfél évszázada is így volt, amit Borsai Miklós mádi termelő címkéjén is láthatunk.

TOKAJI BOR
KÉT PUTTONOS
ASSZÚ

DR BUZA BARNA
PINCÉJÉBŐL
TOLCSVA (TOKAJHEGYALJA)

Jellemzően a nyakcímkén jelezték a puttonyszámot. A mostani szabályozás szerint visszatérünk a Tokaji aszú megnevezésre, és többek közt az aszú bor minimális cukortartalmát szabályozza a termékleírás, ami alapján a korábbi 3,4 puttonyos aszúnak megfelelő cukortartalom már nevezhető aszú bornak.

A puttonyszámban azonban mai szemnek furcsaságok is előfordultak, hiszen 1945 előtt még a két puttonyos minőség is elfogadott volt. A közelmúltig a szlovák oldalon is készítettek kétputtonyos aszút.

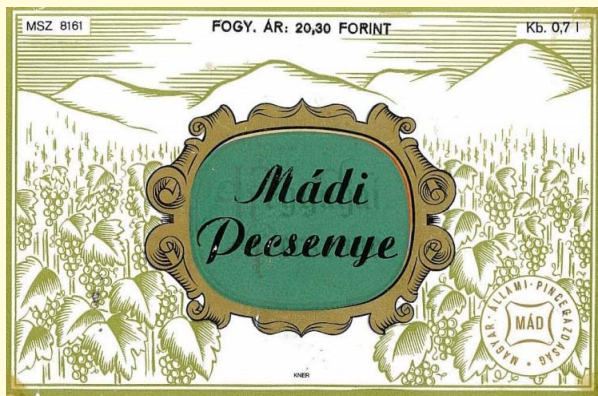
A borok megnevezésében több, ma már nem használatos jelzöt találunk. Ilyen az "ő-furmint", illetve a fiatal tételnél az „új-furmint” megnevezés, amit például a Tokajhegyaljai Állami Gazdasági Borkombinát alkalmazott.

A két világháború között is volt azonban sajátos elnevezés: Margarétha Pál „öreg.szamorodni,” néven forgalmazta borát!

Az idősebbekbe biztosan bevésődött a „mádi pecsenye” kifejezés. Talán a mai „zempléni”-nek feleltethető meg, tehát olyan tájbor, ami a minőségi és asztali borok közötti kategória volt. Nagy mennyiséget állított elő belőle a Magyar Állami Pincegazdaság a 1950 és 1971 között. A Monimpex, mint egyedüli export engedéllyel rendelkező vállalt külföldre is szállított pecsenyebort.

Nem a szocialista időkben honosodott azonban meg a pecsenye elnevezés, hanem jóval korábban is. Báró Waldbott pincészete például 1936-ban ilyen néven forgalmazott.

A két világháború között Lippóczy Norbert lengyel származású borkereskedő címkéin is feltűnik a „pecsenye bor” megjelölés.

A Tokajhegyaljai Bortermelők Pincészövetekezete (1939-1941) is „pecsenye bort” árult.

És bizonyágként, hogy az „asztali bor” kategória is létezett, itt van Révai Manó boros címkéje a 19.sz. végéről.

1948 környékén készült a Tokaji Borpince és Áruforgalmi Rt. Címkéje, szintén asztaliborról.

Régen vörös bort is forgalmaztak Hegyalján. Báró Waldbott pincészete egészen jó néven: „boszorkányvér”. Azóta ezt a nevet a Kunsági Borvidéken már „újrahasznosították”.

Mádon is termett vörös szőlő, melynek borát Lippóczy Norbert is forgalmazta az 1930-as években.

Az aszú bort régóta használták gyógyászati célokra. Ennek példája az özv. Borger J. né és fiának borke-
rekedéséből származó címke.

Scholtz Endre budapesti gyógyszerész a 19.-20. század fordulóján gyógyszerként árulta a Tokajit, ma úgy mondanánk, hogy táplálék kiegészítőként.

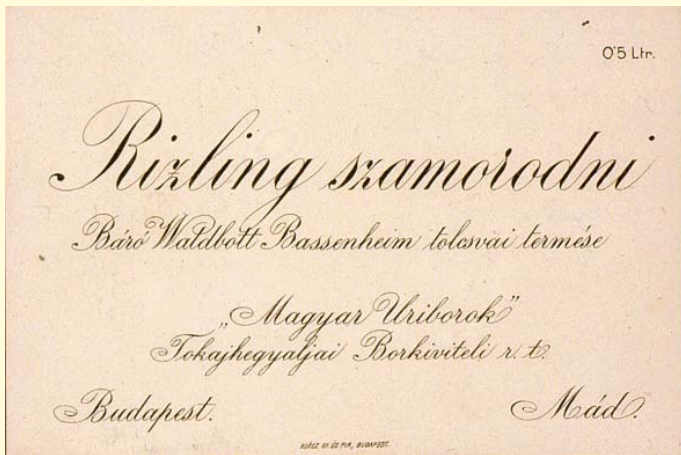
Ugyanekkor készült Búza Barna, tolcsvai születésű földművelésügyi miniszter gyógybora is.

Lippóczy Norbert borkereskedő gyógy asszubort forgalmazott.

Akkoriban még a leánykát is lehetett Tokajinak nevezni, ha idevalósi volt, mint az a Windisgraetz Lajos címkéjén olvasható.

Sőt! Rizlingből is készülhet szamorodni, mint Báró Waldbott Tolcsván ezt megmutatta!

Windisgraetz Lajos kreativitását hirdeti, hogy már nála is találkozhatunk fantázia nevű borral. A „Ringató” nevű bora talán ma szintén bekerülne a borkiválóságok közé, mint mai hasonnevű társa.

Az alkohol tartalomra utalva szép kifejezés Buza Barna pincészetének jelzője az „erős szomorodni”!

A száraz bornak is volt érdekes megfelelője. Mádor a Selbstherr Testvérek 1890 körül „fanyar”-nak nevezték.

Az édes szamorodnit pedig „édeskés”-nek lehetett nevezni, ha mégsem volt annyira édes.

A másolás „mászlás” volt a 19. század végén Stillmann Friggyes és a Selbstherr Testvérek mádi pincészeténél.

A sok szép címke után pedig nem szabad akkor sem elszomorodnunk, ha valaki rosszul írja a szomorodnit!

IMPRESSZUM

Kiadja: Tokaji Borvidék Szőlészeti és Borászati Kutatóintézet

Elérhetőség: 3915 Tarcál, Könyves Kálmán út 54., Pf. 8.

Telefon/fax: 06 47 380148

Felelős szerkesztő: Dr. Bihari Zoltán

Szerkesztő: Tudós Erika

Amennyiben nem szeretné többet kapni a hírlevelet, vagy éppen ellenkezőleg,
mások számára is elérhetővé szeretné tenni, akkor írjon egy levelet a következő címre:
info@tarcalkutato.hu

Mindenkit bízgatunk arra, hogy ha olyan információja, híre van, amit szeretne közhírré tenni, küldje be
hozzánk és a hírlevélben megjelentetjük.

FÖLDMŰVELÉSÜGYI
MINISZTERIUM

